

Anders Møller i Tovsig.

Veteran fra Tre årskrigen.

Ved N. Sodborg.

Den 23. November 1919 døde gamle Anders Møller i Tovsig, Østerild Sogn, i en Alder af 97½ År, og et langt og virksomt Livsløb var hermed afsluttet.

Anders Møller Christensen, som hans fulde Navn var, var født i Gården Damsgård i Østerild d. 10. April 1822. Hans Forældre var Gårdfolk Christian Damsgård Christensen og Hustru Bente Marie Jørgensen. Om sin Skolegang i Østerild til Degnene Holm og Cold kunde Anders Møller

fortælle en hel Del, men dog ikke ud over det almindelige.

Der var en stor Børneflokk i Hjemmet, så da Anders var bleven konfirmeret, måtte han ud at tjene. Han tjente i Lund i Tømmerby Sogn og flere Steder, og i 10 År var han Tjenestekarl i Gården i Tovsig, som han senere ved Giftermål med Datteren derfra blev Ejer af. Han var i sin Ungdom en meget æstimeret Karl; æstimeret er et Udtryk, som tidt brugtes på den Tid, og det var en stor Ros at blive tituleret således. Redelig var han i al sin Færd, djærv og brav, så Ungdommen så op til ham. I Året 1844 måtte han, 22År gammel, til København for at aftjene sin Værnepligt. Han var Jæger ved 3die Jægerkor, Nr. 166, og lå i Kastellet; hans Soldaternavn var altid "Østerild". Læretiden faldt ham let, og den grønne, klædelige Jægerdragt har sikkert klædt den stovte Thybokar! med det rolige, faste Udtryk godt. –

Da så Krigen udbrød i 1848 måtte han efter Ordre møde i København for at komme i Trøjen og blive sendt til Krigsskuepladsen. Og vi vil nu lade ham selv fortælle om sine Oplevelser.

„Da æ var kommen til Sønderjylland, blev æ indkvarteret i en Gård i Ringenæs. Der så æ noget, som æ aldrig har set Magen til før; de kærnede nemlig Smør med en Slags Maskine, som blev trukket af en stor Hund, som gik inden i et stort Hjul og trak hele Værket; det undrede æ mig meget over.

Min første Vagtpost fik æ også der i Sognet. Natten mellem den 8nde og 9nde April, den 8nde var en Lørdag, stod æ Vagt ved Enden af et Hus, og lige på det Sted, hvor æ skulde stå, var den første danske Soldat, Sej, falden samme Dag, og der var endnu en stor, størknet Blodpøl på Jorden, hvor han var segnet. Det var den uhyggeligste Nat, æ

oplevede under hele Krigen; vi var jo endnu så uprøvede og så lidt hærdede, og den Blodpøl virkede så uhyggeligt på mig, at æ aldrig kan glemme det. Natten gik dog rolig for mig, da der ikke blev skudt på mig, men da Dagen brød frem, stod Slaget ved Bov den 9. April.

Efter Slaget gik den danske Hær stadig mod Syd; vi kom gennem Flensborg By, og min Trup marcherede til Slesvig. - Skærtorsdag drog vi hen mod Eckernförde, og Langfredag var æ med i et mindre Slag; Dagen efter drog vi ind i Slesvig.

Påskedag den 23. April stod Slaget ved Slesvig.

Æ hørte en Prædiken i Domkirken om Formiddagen, medens Kampen rasede syd for Slesvig ved Foden af Dannevirke, men om Eftermiddagen kom æ med for Alvor, særlig vest for Byen.

Vor Løjtnant, Herskind hed han, vilde have os til at tage en lille Skov, der lå foran os med Storm, men vor Kaptajn vilde ikke. Men så kom en Kaptajn fra 5te Bataillon hen til os og fik os til at gå på. Men lige i samme Øjeblik, som vi skulde styrte frem, stormede Tyskerne ud af Skoven ned mod os og med så stor Overmagt, at vi måtte retirere ud over en Eng hen til et Hus. Min gæve Sidekammerat, Torsager, blev da skudt; han faldt lige ved min Side, ramt af en Kugle i Nakken. Kampen var hård, men noget spredt, og der faldt mange; der faldt også en Karl fra Kløv den Dag.

Det var jo Læssøe, som med stor Dygtighed ledede Slaget ved Slesvig, men Overmagten var for stor, og vi måtte vige for ikke at blive omgæet af Fjenden. Vi trak os tilbage til Als, men i fuld Orden uden Opløsning; Fjenden fulgte jo efter og satte sig senere fast på Dybbøl Banker.

Om Slaget ved Slesvig synger Digteren så kønt og så sandt:

Vegen er for Overmagt Ilden Flok tilsidt;
men af Danmarks Ære den intet haver mist!

Blegnet er så mangan Kind, færre er de få,
men for Danmarks Ære vi end er nok at slå. . . .”

Den gamle Mand holder et Øjeblik inde. Hans Øjne lyser, men der går dog et vemodigt Drag hen over hans furede og alvorlige Ansigtstræk; det er Kammeraternes Død ved hans Side og al Kampens Rædsel og Gru, der står ham så levende for Øje, at det inderst inde endnu kan smerte og gøre ondt at trylle Minderne frem.

Men der er Flugt og Liv over hans Fortællen; Minderne bliver så levende, og han går så helt og fuldt op i det, han fortæller.

Og han fortsætter:

”Vi var altså kommen over til Als, men den 28. Maj gik vi på en Bådebro over Sundeved, for nu skulde Prøjserne jages bort fra Dybbøl Banker. Det

blev en hård og forbitret Kamp, men Fjenden måtte dog til sidst overgive Banken til os. Den Dag mistede Severin Mortensen, der siden hen blev Vejassistent i Han Herred, sin højre Arm. Æ er mig næsten bevidst, at æ engang så en Fjende falde for mit Skud. Vi lå ved et Gærde, og lige over for os ved et andet Gærde lå Fjenden. Der var da en Prøjsjer, som kiggede op over Gærdet og fyrede på os; og det blev han ved med. Da sagde vor Løjtnant til mig: "Å, "Østerild", ta' og pil den Fyr væk!" Æ tog da også godt Sigte efter ham, da han på ny blottede sig, og da mit Skud gik, faldt han bagover, men om det var for mit Skud, han segnede, eller for andres, det kan æ jo ikke afgøre, da der var livlig Skydning over hele Linien.

Ja, lille Børn; Krig er så grusom!

Fra den 28. Maj til den 5. Juni lå vi i Sønderborg på Als. Men den 5. Juni, det var en varm og smuk Sommerdag den Dag, prøvede Prøjsjerne på at tage Dybbøl Banke tilbage igen. - Min Afdeling fik da Ordre til at afløse Forposterne ude ved Nybøl, og derude omkring Bøffelkobbelskoven kom vi i vældig Kamp med Fjenden. Kampen drejede sig særlig om en Kanon, som stod opstillet ved et Hus, og som voldte os stor Fortræd. Vi vilde derfor frarive Fjenden denne Stilling; det gik meget varmt til, og mange af mine Kammerater gik bort den Dag, men vi var for få og måtte vige tilbage til Dybbøl. - Senere hen på Dagen fik vi dog Overhånd igen og drev Fjenden tilbage, helt ud til Gråsten.

Ved Nybøl rev æ mig på en Tjørn, så min Hånd blødte meget stærkt. Løjtnanten troede, æ var såret og vilde kalde mig tilbage, men æ råbte til ham, at det kun var en Rift og betød ikke noget.

Dermed var Krigen i 1848 til Ende, og den 26. Aug. blev der sluttet Våbenstilstand. Vi blev så hjempermitterede, og æ nåede hjem til Østerild sidst på Høsten".

I 1849 var Anders Møller ikke med i noget Slag; det meste af Året opholdt han sig vistnok hjemme, men han har dog fortalt, at han lå ved Als, da Slaget stod ved Fredericia den 6. Juli. Det var vist i den Tid, han var Dommer i en Krigsret, og denne Begivenhed havde gjort et dybt og varigt Indtryk på ham, så han aldrig senere glemte det.

"Ja, æ har også en Gang været Dommer i en Krigsret, og det var slet ikke så rart; æ kan i det mindste aldrig glemme det, for det gjorde sådant et dybt Indtryk på mig.

En Soldat fra Horsens var falden i Søvn på sin Post, og der blev i den Anledning nedsat en Krigsret på 12 Dommere. Af disse var de to Menige, Resten var Officerer og Underofficerer.

Da Dommen skulde fældes, fik vi to Menige Ordre at gå udenfor og forhandle med hinanden og derefter afsige vor Kendelse. Vi måtte jo dømme ham til at skydes; vi kunde ikke andet; i Krigstid er det en meget grov Forseelse at sove på sin Post.

Men vi kviede os rigtignok meget ved det; han var jo dog vor Kammerat.

Alle de øvrige Dommere dømte ham ligeledes til Døden. Men Kongen forandrede Dommen til 2 Gange 75 Slag Rotting og 30 Dages Fængsel på Vand og Brød. Den stakkels Fyr klagede sig jammerligt og vilde hellere have været skudt, sagde han. Hvordan det siden gik ham, ved æ ikke, men vi havde allesammen så ondt af ham.

I Slutningen af 1849 måtte vi af Sted igen. Min Kammerat, Peder Kristensen fra Malle i Sennels Sogn, kom over til mig og bad mig om at vente på ham, da han gerne vilde have sit Barn i Kirke, før han drog ud igen. Æ var noget betænkelig ved det, men biede dog på ham.

Vi skulde møde den 17. Decbr., men først den Dag rejste vi hjemmefra, og da Rejsen gik langsom og besværlig, nåede vi først vort Bestemmelsessted til Juleaften. Vi ventede nu en varm Velkomst af vor Kaptajn, men han var forstående overfor os, og vi slap med Skrækken.

Vi blev nu indkvarterede i Byen Adserballeskov på Als, hvor vi lå fra Julen til langt op i Juli næste År. Det var flinke Folk, vi var hos, og vi havde det i alle Måder godt, næsten for godt.

Den 15. Juli rykkede vi endelig syd på hen mod Isted. Allerede den 24. Juli kom det til flere alvorlige Træfninger; det var Forspil til den store Kamp ved Isted Dagen efter, den 25. Juli.

Natten til den 25. Juli havde æ og mange af mine Kammerater vor Soveplads i et Fald Ærter; vi borede os så godt ned i Ærtemarken, som vi kunde, og fik også nogle Timers Søvn. Men længe før Daggry måtte vi op og frem mod vore Stillinger; vi var jo lidt stive og kolde i Lemmerne; men æ fik en god Dram af en Kammerat, og det varmede da lidt. Ved Daggry, ja før, begyndte det store Slag, som i mange Timer rasede både i Isted By og i Moserne og Skovene udenfor. Det var den hårdeste Kamp, æ var med i; uophørlig lynede og tordnede Skuddene fra Huse, Grøfter og Gærder rundt om os, mens Kampen bølgede frem og tilbage; det var frygteligt. Æ så nogle af de Soldater, som havde været med i Kampene ude ved Moserne; de så helt mærkelige ud, for de var nemlig helt overtrukne med Dynd, og når det blev tørt, blev det helt hvidt af Farve.

Æ var også med i den hårdeste Kamptummel ved Isted, særlig i Skovene og ved Søerne, Isted Sø og Langsø. Det var tungt at se Kammeraterne falde den ene efter den anden, og der faldt mange den Dag. - Den Dag måtte jo også de to brave Helte, Schleppegrell og Læssøe, ofre deres Liv for Fædrelandet; æ kendte dem godt begge to og havde så tidt set dem.

Sårede og døde lå i Grøfter, ved Gærder og på Markerne, og alle Vegne lød Jamren og Klagen, medens Skuddene bragede uafbrudt.

Men inden Aften forfulgte vi Fjenden, som flygtede mod Syd; Sejren var vunden, men den var dyrekøbt. - Sønderjylland var genvundet."

Den gamle Mands Blik får det fjerne Udtryk, som et Menneskes Blik kan få, når Minderne griber om Hjertet og fylder Tanke og Sind. Men da hans Tanker igen vender tilbage til Nutiden, udtrykker han i varme Ord sin Glæde over, at han har opnået den Lykke at få Lov til at opleve, at en Del af det omstridte Land som har drukket så manges brav Helts Blod, nu vender tilbage til Moderlandet, hvorfra det med Vold blev bortrevet.

Efter Hjemkomsten fra Krigen ægtede han sin Fæstemø Magdalene Nielsdatter, og han blev nu Ejer af Gården i Tovsig, hvor han boede til sin Død. Her levede han sit arbejdsomme og flittige Liv; altid var han en anset Mand, der nød Agtelse og Tillid. Han havde et sjældent godt Helbred, også helt op i Alderdommen, og han havde vist aldrig været egentlig syg. Hos sin Datter og Datterbørn nød han en omhyggelig og kærlig Pleje i sin Alderdom; hans Hustru døde for flere År tilbage.

Der er fortalt om ham, at han altid særlig mindedes Slagdagen ved Isted. Den 25. Juli hejsedes Flaget; og han klædte sig i Festdragt med sølvknappet Vest fra hans Manddomsdage; det var dog den Kampdag, der havde gjort det dybeste Indtryk på ham. Nu er han gået ind til "Ryes Brigade", den gamle Hædersmand, men Mindet om hans hjertevarme Fortællen vil leve længe hos dem, der har kendt ham.

Guds Fred med vore døde
i Danmarks Rosengård.
Guds Fred med dem, som bløde
af dybe Hjertesår.
Vor Kærlighed med alle,
de store og de små,
som vilde stå og falde
med Løven askegrå

(Historisk Årbog for Thisted amt 1920, side 174-180)